

N:o 6.

Af herr **Wieselgren**, om vidtagande af åtgärder för åvägbringande af en tillfredsställande rättsordning i fråga om slägt- eller efternamn.

Vid 1896 års riksdag tillät jag mig i en under n:o 6 i Första Kammaren afgifven motion fästa Riksdagens uppmärksamhet å det allt mera framträdande behovet af lagstiftning äfven hos oss beträffande *personnamn*.

Andra Kammaren afslog motionen. Första Kammaren godkände den. Någon skiljaktighet förekom dock vid frågans afgörande, enär ett mindretal önskade, att blott slägtnamn men icke dopnamn måtte af den ifrågasatta lagstiftningen omfattas.

Öfvertygad om omöjligheten af att alltjemt låta nu rådande oeffterrätliga förhållanden i hvad angår slägtnamnen fortfara, har jag ansett mig böra ännu en gång till Riksdagens öfvervägande framlägga förberörda motion, derutur jag dock nu afskiljer frågan om dopnamnen; och tillåter jag mig här upprepa hvad jag med hänsyn till den föreslagna slägtnamns-lagstiftningen då ansåg mig böra anföra.

»Såsom förutsättning för hvarje ordnad samhällslif», yttrade jag, »står de enskilda personligheternas särskiljande från hvarandra medelst viss benämning. En hvar af dessa måste erhålla ett *namn*.

Redan så tidigt som vid det nyfödda barnets vattenösnung gäfvo ock våra förfäder åt detsamma det namn, som enligt nu gällande bestämmelse skall meddelas det vid dess inskrifning i vederbörande församlings födelsebok eller vid dess dop. Men i mån af individernas stigande antal och en allt jemt fortskridande samhällsutveckling, befinnes ensamt förnamnet förr eller

senare otillräckligt för uppnåendet af dermed afsedt syfte. Man finner svårt eller omöjligt att blott med tillhjälp af detta särskilja individerna. Behovvet af »öknamn» uppstår.

Dessa öknamn eller tillökningsnamn — »ök» kommer, som bekant, af verbet öka — fästas till en början vid olika individer, hvilka såmedelst, ofta på grund af någon särskild sin egenskap, sitt lyte eller annat dylikt, tillräckligen uttecknas från alla öfriga. Men det är icke nog härmed. Man finner ock nödvändigt att jemväl kunna sins emellan särskilja de större eller mindre flockar af enskilde, hvilka på grund af gemensam upprinnelse och deraf härledt blodsband bildat sammanslutningar af större eller mindre, men dock alltid någon betydelse för samhället. Så uppstå släkt- eller familjenamn, såsom hvilka redan gifna tillnamn ofta användas. Och genom att sammanföra den enskildes dopnamn med namnet å den släkt- eller familjesammanslutning, till hvilken han hör, vinner man ock en tillfyllestgörande ordning för hans beteckning, då det gäller att kunna särskilja honom från alla andra.

Detta tillvägagångssätt anlitas bland de olika kulturfolken mer eller mindre, vare sig hastigt eller långsamt. Romarne hafva, som bekant, utbildat det redan efter republikens införande, mer än ett halft årtusen före Kristi födelse, under det att judarne först i slutet af 18:de och i början af 19:de århundradet e. Kr. genom vederbörande länders lagar förmåddes att antaga familjenamn. Sådana uppstodo deremot i Tyskland, Frankrike och England på 1100-talet bland högborna släkter, hvilka nämnde sig efter sina slott eller jordagods; under och efter 1500-talet blefvo äfven borgerliga familjenamn derstädes allt mera allmänt brukliga, och numera förekomma de, om än efter skiftande modeller, öfver allt — ett förhållande, hvartill i de stora kulturländerna lagstiftningen synnerligen kraftigt bidragit. Den har nemligen funnit i samhällsordningens intresse nödvändigt att bestämma dels beträffande de enskilda samhällsmedlemmarnas rätt och pligt att ega namn, dels ock beträffande vilkoren för deras rätt att ändra de namn, hvilka de redan bära.

Såsom mera grundväsentliga drag inom ifrågavarande lagar finner man vanligen stadgadt: att äkta barn ärfver faders familjenamn; att oäkta födt barn ärfver sin moders familjenamn; att hustru vid äktenskap förvärfvar mannens familjenamn samt att detta skall bäras jemväl af frånskild hustru — ehuru inom olika länder smärre skiftningar i dessa och andra hithörande bestämmelser förekomma. Hvad åter beträffar rätten att ändra sitt namn, råda i detta stycke större skiljaktigheter, antagligen beroende på olika uppfattning af personnamnrättens natur. Den kan anses tillhöra ensamt den offentliga administrativrätten; den kan ock uppfattas

såsom tillhörande privaträttens område. Olika åskådning i detta afseende föranleder olika lagstadganden.

I Tyskland gälde ganska länge en fullkomligt obegränsad rätt att förändra sitt namn, om det blott icke skedde i svikligt syfte. Men den förvirring och oreda, som häraf vållades, framtvang redan i slutet af förra århundradet i *Preussen* förbud mot upptagande af annans familjenamn, äfven der det gjordes utan svikligt syfte, vid påföljd af böter, hvilkas belopp myndigheterna egde bestämma efter omständigheterna. Genom förordning af den 30 oktober 1816 erhöll förbudet den form, att ingen egde använda ett namn, som icke tillkomme honom, vid påföljd af böter från 5 till 50 thaler eller motsvarande fängelsestraff, då deremot sådan åtgärd i brottsligt syfte skulle bedömas efter allmänna strafflagen. Genom kabinetsorder af den 15 april 1822 stadgades tillstånd af konungen för ändring af släkt- eller familjenamn; men jemlikt kabinetsorder af den 12 juli 1867 har ifrågavarande pröfningsrätt öfverlåtits å de högre administrativa ortsmyndigheterna, utom i de fall, der det gäller antagande af eller ändring af adligt namn. Likartade bestämmelser kommo allt efter annat till stånd i de flesta tyska staterna. I *Baden* stadgar förordningen af den 16 december 1875, att den som vill antaga ett nytt familjenamn eller förena ett sådant med det, han redan bär, må derom göra motiverad ansökan, som insändes till justitieministeriet, hvilket pröfvar ansökningen, sedan yttrande deröfver inhemtats från underrätten, den embetsman, som för civilregistret, samt vederbörande politimyndighet. Derest ej genast anses, att ansökningen bör afslås, kungöres den en gång i »Staatsanzeiger» och »Karlsruher Zeitung», och hafva de, som kunna vilja bestrida bifall till densamma, att, med angifvande af sina skäl härför, inom tre veckor från sagda kungörelse till justitieministeriet inkomma med sitt påstående; derefter saken slutligen pröfvas och i händelse af bifall order ock gifves om namnförändringens antecknande i födelseregistret. I somliga tyska stater, t. ex. *Bayern*, är pröfningen af dessa frågor förlagd till regeringen; i andra afgöras de af något ministerium eller af andra administrativa myndigheter, såsom t. ex. i *Elsass*, der de afgöras af ståthållaren.

Men om än häraf synes framgå, att namnrätten uti dessa och öfriga tyska stater uppfattas såsom tillhörande den offentliga administrativrättens område, hafva dock under senare tid inom den tyska jurisprudensen allt flera röster höjt sig för den åsigt, som inskjuter frågan om personnamnen inom området för civilrätten och i enlighet härmed tillerkänner den enskilde en rätt till sitt namn, hvilken lagen bör skydda, men för hvilken den jemväl bör utstaka gräns. Denna namnrätt skulle vara att anse såsom en »individualrätt», inbegripande den enskildes af rättsordningen garan-

terade befogenhet att i allt vinna erkännande såsom en dels från alla andra särskild, men dels ock till en viss slägt eller familj hörande individ, hvars lifsverksamhet, så att säga, inordnas under eller sammanflyter med dess namn, hvilket på detta sätt varder likasom det kondenserade uttrycket för hela personligheten eller det band, som till en enhet förbinder alla dess särskilda verksamhetsyttringar. Från denna synpunkt sedt måste tydligtvis den enskildes rätt kränkas, derest någon annan antager hans namn, likasom ock den slägt, den familj, hvars namn antages af någon obehörig, i lika mån förfördelas. Ty äfven familjen måste ega rätt att värna det namn, hvilket förenar de skilda familjemedlemmarne till en enhet inom samhället; äfven familjen måste ega anspråk på skydd mot det nedsättande eller vanärande sken, som genom för densamma fullkomligt främmande personers handlingssätt skulle kunna den ådragas.

Att döma af åtskilliga under senare tid afkunnade domar af Tysklands Reichsgericht har uppfattningen af namnrätten såsom en privaträtt synbarligen vunnit insteg inom detta lands lagskipning. I en af *G. Hallager* i hans detta år utgifna, synnerligen beaktansvärda arbete »*Om personnavne*», p. 24, anförd dom af den 22 oktober 1881 finner man uttaladt, att då spörsmålet om tillvaron af en privat namnrätt i ett föregående mål jakande besvarats, ehuru frågan der gält en familj af högadeln, hvars privilegier tillhörde den offentliga rätten, måste samma förhållande ock antagas att gälla den lägre adeln och icke adliga familjer, hvilkas rättigheter icke voro beroende på den offentliga rätten. »Då efter nutida skick», heter det i sagda dom, »de enskilda personerna åtskiljas på det sätt, att först de olika familjerna inom samhället skiljas genom ett familjenamn och derpå de enskilda medlemmarne inom familjegrupperna genom förnamn, samt detta skick på grund af det offentligas intresse af en fast och tydlig åtskilnad mellan individerna genom lag eller sedvana har blifvit en del af rättsordningen, så rör det sig väsentligen om en i den offentliga rätten grundad pligt, i det valet af familjenamn icke öfverlemnats åt den enskildes godtfinnande, utan en hvar har att föra den familjs namn, hvilken han vare sig genom födelse eller på grund af någon rättsakt — äktenskap, adoption, legitimation — tillhör. — Men mot denna pligt svarar å andra sidan rätten till att bära familjenamnet, hvilken såsom en af familjebandet följande rättighet tillhör privaträtten, alldeles som familjerättigheterna öfver hufvud. Liksom en persons ställning såsom medlem af en bestämd familj är ett med hänsyn till sina förutsättningar och verkningar genom rättsnormer ordnad förhållande, alltså ett rättsförhållande och — oaktadt det samtidigt framträdande offentliga intresset i ordningen af familjeförhållandena — ett privaträttsligt förhållande, så gäller detsamma om det yttre

uttrycket därför: befogenheten att föra det namn och märke, som tjänar till kännetecken å vederbörande familj. »Gemeines Recht» öfverensstämmer här med de nyare lagarne; särskildt är rätten att bära ett familjenamn erkänd såsom en privaträtt derigenom att sådana lagböcker, som blott hafva privaträtten till föremål, derom innehålla bestämmelser.»

Samma åskådning, som här röjer sig, möter ock i det år 1894 affattade förslaget till en ny § i utkastet till ny civillag, hvarigenom nödigt privaträttsligt skydd skulle egnas personnamnet.

I *Österrike* daterar sig lagstiftningen i förevarande ämne från slutet af 1700-talet. Ett kejsarligt patent af den 3 februari 1766, rigtadt mot missförhållanden i Galizien, bestämde, att en hvar skulle behålla det efternamn, han från början egde, samt att en persons söner och döttrar alltid skulle begagna sin faders efternamn, dock så, att döttrarna vid giftermål antoge mannens namn. En för hela riket gällande föreskrift rörande förändring af familjenamn gafs genom hofdekretet af den 5 juni 1826, hvilket medgaf dylik förändring blott vid öfvergång till kristna religionen eller vid upphøjelse i adligt stånd. I alla andra fall skulle ansökan om tillstånd göras hos kejsaren, som förbehöll sig rätten att afgöra dessa ärenden. De äro dock numera öfverlemnade till ett regeringsdepartement. I regeringens ännu ej slutbehandlade förslag till ny strafflag för riket stadgas i 433 § böter intill 100 floriner för den, som icke har något bestämt familjenamn och, i trots af vederbörande myndighets uppfordran, vägrar antaga sådant, likasom ock för den, som förändrar sitt eget, sina barns, fosterbarns eller myndlingars familjenamn.

I *Frankrike* förbjödos redan genom en ordonnance af den 21 mars 1555 de adliga slägterna att ändra namn utan att hafva dertill erhållit konungens tillstånd — »sans avoir obtenu des lettres de permission et dispense», hvilka »lettres» sedvanligen kallades *lettres de commutation* — vid påföljd af böter till 1,000 livres, förlust af adelskapet och bestraffning såsom förfalskare. Samma regel kom ock att tillämpas i fråga om borgerliga familjenamn, hvadan heller icke sådana kunde förändras utan på grund af ett »lettre de commutation» eller ett dekret af öfverordnad domstol. Men i tillståndsbrefven förbehölls alltid en hvar den bättre rätt, han kunde hafva, hvadan innehafvaren af ett bestämt familjenamn alltid kunde vid domstol protestera mot att detta användes af obehörig person. Genom dekretet af den 14 november 1793 erkände emellertid Nationalkonventet hvarje medborgares rätt att kalla sig hvad han behagade. Denna frihet ledde likväl till sådan förvirring, att konventet redan den 23 augusti 1794 måste utfärda en ny lag, hvilken tvärtom förbjöd en hvar att begagna något annat vare sig förnamn eller familjenamn än det, som fans infördt

i födelseregistren, samt ålade alla dem, som förändrat sitt ursprungliga namn, att återupptaga detta. Jemväl förbjöds att foga något tillägg till sitt namn, derest det ej förut hade användts för att åtskilja medlemmarne af samma familj och icke innefattade någon adelsbeteckning. Straff för öfverträdelse af dessa bestämmelser sattes till sex månaders fängelse och fjerdedelen af den skyldiges inkomster såsom böter. Då emellertid intet stadgande gifvits rörande förnamn, i fråga om hvilka föräldrar ganska ofta missbrukat den fria bestämmelserätt de egde, och ej heller någon utväg faststälts för de fall, der en ändring af familjenamn med fog kunde önskas, utfärdades den 1 april 1803 den lag, som ännu allt jemt är gällande. Häruti bestämmes, att i födelseregistren blott kunna införas sådana förnamn, som funnos i de olika kalendrarne eller som burits af personer i den gamla historien. Dermed bortföll möjligheten att såsom förnamn använda andras familjenamn; ett då temligen anlitatd förfarande, hvilket lagen ogillade, äfven därför att det borde förbehållas de personer, hvilka genom sitt snille eller sina framstående egenskaper förvärfvade sig berömligt rykte, en uteslutande eganderätt till sitt namn, så att efterverlden aldrig behöfde blifva villrådlig om hvem som burit det. Beträffande åter förändring af familjenamn föreskrefs, att den, som sådant önskade, egde till regeringen derom ingifva motiverad ansökan. Bifölls denna, trädde dock beslutet härom icke i kraft förrän ett år efter dess kungörande i den officiella »Bulletin de lois». Under loppet af detta år egde en hvar, som hade någon anmärkning att göra mot ifrågavarande namnförändring, att till regeringen ingifva sin gensaga. Befunnes denna befogad, återkallas beslutet; i annat fall, eller der ingen gensaga afhöres, träder det i kraft vid årets slut.

Såsom obestriddt gäller inom fransk rättspraxis, att, om någon antager en annan existerande familjs namn, hvarje enskild medlem af denna familj kan anhängiggöra talan för att få vederbörande fränkänd rätten att begagna det usurperade namnet. Fortfar någon att efter en sådan dom begagna samma namn, kan han derfor ådömas straff. Och såsom bevis, att fransk rättsuppfattning anser namnet utgöra föremål för ett slags immateriel eganderätt, ser man ock anfördt, hurusom fransk rättspraxis såsom otillåtligt bedömer ej blott att till eget bruk upptaga annans namn, utan ock att dermed benämna diktade personer i romaner eller skådespel, att använda det såsom namn å förlusteställen m. m. dylikt.

I *Danmark* anbefaldes adeln 1526 af konung Fredrik I att antaga fasta slägtnamn, ehuru sådana först under derpå närmast följande sekel togos i allmännare bruk, men då jemväl af borgerliga slägter. Någon inskränkning i rätten att antaga eller förändra dessa borgerliga slägtnamn

fans lika litet som något tvång att anlägga dem. Först genom förordningen af den 30 maj 1828 skedde detta, då nemligen deruti bestämdes, att hvarje barn borde vid dopet nämnas icke blott med förnamn, utan ock med det familje- eller slägtnamn, hvilket det för framtiden borde bära. Närmare bestämmelser i detta afseende gáfvos sedermera genom kansli-skrifvelser af den 4 oktober 1828 och den 22 oktober 1829. På fadern ankommer det att afgöra, hvilket efternamn hans barn, der familjen ännu saknar sådant namn, skola anlägga, ehuru honom ej medgifves att gifva de yngre barnen annat efternamn än det han redan för deras äldre syskon bestämt, såvida detta ej i följd af särskild ansökan medgifves honom. Har fadern redan ett slägtnamn, är det naturligtvis detta han i regeln ock bestämmer för sina barn.

Då *Norge* redan före utfärdandet af dessa bestämmelser skilts från Danmark, samt norska lagstiftningen ännu icke behandlat namnrätten, qvarstå derstädes ännu allt jemt förhållandena på den ståndpunkt, som öfver allt en gång var den ursprungliga. Dock icke alldeles. I en viss anslutning till de medgifvanden om legitimation och adoption, hvilka konungen på derom gjorda ansökningar meddelat, har nemligen i Norge utvecklats sig den praxis, att man hos regeringen ansöker om rätt att ändra innehafvande familjenamn. Derfor fordras blott, att sökanden är bosatt i landet, att han uppgifver tillfredsställande skäl för sin önskan, såsom att det namn, han vill ändra, är för allmänt för att vara nog betecknande, samt att han bilägger intyg om god och sedlig vandel. Vidare bör ej det namn, han önskar antaga, genom sin mindre vanlighet häntyda på någon särskild familj, hvars intresse af att utan intrång af obehöriga få ensamt ega sitt namn genom dess upptagande af andra skulle kränkas. Med tillstånd att anlägga det önskade namnet förknippas vilkoret om dess införande i Kungörelsetidning och tingläsande vid sökandens Værnething, hvarjemte en lösen af 40 kronor erlägges för tillståndsbeviset, hvilket dock i händelse af fattigdom erhålles kostnadsfritt. Af flera domar under senare år synes ock framgå, det norska lagskipningen icke godkänner uppfattningen om hvar mans frihet att antaga hvilket familjenamn som helst, äfven utan kungligt tillstånd. Då nemligen medlem af familj, hvars namn på detta sätt tillgripits, mot vederbörande anhängiggjort talan med påstående om förbud för denne att vidare begagna det, har i regeln sådan talan bifallits. Och såsom ett kraftigt bevis, att man äfven i Norge insett nödvändigheten af att regelbinda namnrätten, må slutligen anföras, att i det af riksadvokaten doktor *Getz* år 1893 framlagda utkast till allmän borgerlig strafflag upptagits bestämmelser om straff, derest man antager eller begagnar ett namn, som icke tillkommer en.

»Med Böder» — så lyder utkastets 326 § — »straffes den, som uden behörig Bemyndigelse eller Anmeldelse for sit eget eller sine Börns Vedkommende förändrer Daabs- eller Slægtsnavn eller Navnets Skrivemaade eller antager noget Slægtsnavn.

Enhver er berettiget til uden særlig Bemyndigelse eller Anmeldelse at antage som Slægtsnavn sin Faders (for uægte Börns Vedkommende Moders) Daabsnavn med Endelse, som angiver Afstamningen, enten alene, om tidligere intet Slægtsnavn haves, eller foran det Slægtsnavn, som man allerede har; ligeledes til paa samme Maade at optage som Slægtsnavn Navnet paa en Gaard, hvorefter man selv eller nogen af ens Forældre er Eier.

Alene Anmeldelse for Övrigheden udfordres, naar Forandringen angaar Skrivemaaden, eller naar for Ufuldmyndiges Vedkommende Moders Slægtsnavn optages istedetfor eller ved Siden af Faders eller naar Hustru bibeholder eller gjenoptager sit eget tidligere Slægtsnavn ved Siden af Mandens eller fraskilt Hustru gjenoptager hint istedetfor dette.»

* * *

Under förhandlingarna om förut omförmälda franska lagen af den 1 april 1803 anmärktes såsom »en historisk antiqvitét» det i de skandinaviska länderna rådande bruket att nöja sig med sitt blotta dopnamn i förening med fadersnamnet »comme: Pierre, fils de Louis; Paul, fils de Jean etc.», såsom en fransk författare sedermera exemplifierar förhållandet. Inom ett århundrade har sedan dess hunnit förflyta; men det från europeisk kulturståndpunkt redan då såsom »antiqveradt» bedömda förhållandet kvarstår temligen oförändradt ännu i dag.

Först under 1600:talet börja familjenamn mera allmänt hos oss förekomma. Ett och annat adligt slägtnamn möter redan under medeltiden, ännu flera anläggas under 1500:talet, och med riddarhusets inrättning 1626 blifva de för adeln, så att säga, lagstadgade, enär de introducerade ättarnas antecknande förutsätter bestämda slägtnamn, hvilka icke fingo sjelfrådigt ändras. I sin uppsats om Svenska familjenamn, Nord. Tidskrift 1882, uppgifver prof. *E. Tegnér*, att under det dokument om »cession af tullfrihet», som 1644 undertecknas af omkring 100 adelsmän, endast 7 befinnas sakna familjenamn, under det att 50 år tidigare, af de 232 adelsmän, som undertecknat Upsala mötes beslut, icke mer än 93 der skrivit sig med slägtnamn. Samme författare uppgifver åren 1620—50 utgöra den period, då man hos oss i större skala började antaga familjenamn. Ofrälse officerare, civile embetsmän och prester antogo i de flesta fall verk-

liga efternamn; namnen på »son» blefvo inom denna samhällsklass rätt sällsynta. Men om än detta förhållande till en tid behöll sig och ännu under 1700:talet förblef förhärskande inom de bildade samhällsklasserna, har en tydlig förändring härutinnan inträdt under innevarande sekel; och då derjente de djupare samhällslagren, med bibehållande af gammal sed, öfver hufvud taget underlåtit att förse sig med andra efternamn än sådana, som bildats af fadersnamnet med tillagdt »son» eller »dotter», torde det vara en obestriddig sanning, att, såsom forskare i detta ämne utan skiljaktighet påstå, det vida öfvervägande antalet af vårt folk ännu alltid är i saknad af verkliga familjenamn.

Såsom förklaring af detta förhållande, hvilket lätt kan fattas såsom bevis på en fördröjd utveckling och en underlig brist på familjekänsla, torde med allt skäl kunna påpekas den länge rätt obetydliga rörligheten bland de djupare folklagren och särskildt den åkerbrukande befolkningens stora lätthet att med anlåtande af namnen på sina gårdar eller torp åstadkomma all nödig beteckning af de enskilda personligheterna.

Men det kan ej undgå uppmärksamheten, att våra nutida erfarenheter peka åt helt annat håll än förr. Samfärdseln inom landet är ganska uppdrifven; befolkningen har i anmärkningsvärd grad dragit sig från landsbygden in till städerna, och en allt mera utbredd bildning höjer nya lager af folket till den ståndpunkt, å hvilken möjligheten af att särskilja individerna för att kunna följa dem varder af största vigt för både statsintresset och det samhällslif, som i skilda rigtningar i handel och vandel allt mera utvecklar sig. Likasom staten i alla grenar af sin omfattande förvaltning måste vara synnerligen betjent med att de enskilda samhällsmedlemmar, med hvilka den på olika sätt träder i förbindelse, i möjligaste mån kunna identifieras, måste ock samma intresse göra sig gällande inom affärs- och yrkesverksamheten likasom inom hvarje gren af den medborgerliga samfärdseln i landet. Men sådan identifiering låter sig blott med svårighet åstadkomma, så länge ännu största antalet af vårt folk saknar verkliga familjenamn.

Till belysning af detta förhållande tillåter jag mig meddela några iakttagelser, gjorda vid genomseende af polisunderrättelsernas register för åren 1878—84. Bland der förtecknade personer befinnas 1,712 bära namnet Andersson, af 18 stafvadt Andersen, och 122 Andersdotter, hvilket dock såsom namn vanligen anses liktydigt med namnet Andersson, hvarmed det ofta utbytes. Att i handlingar och rullor särskilja dessa mer än 1,800 personer sins emellan är redan i och för sig en ganska vansklig sak; den blir än svårare i de fall, då äfven förnamnen äro lika. Så inträffar långt ifrån sällan. Af bemålde Anders söner heta nemligen 4 Anders Wil-

helm, 6 Andreas, 7 Anders Fredrik, 11 Johan Alfred, 12 Anders Johan, 14 Alfred, 15 Johan Petter, 20 Anders Petter, 22 Gustaf, 23 Anders Gustaf, 26 Carl August, 28 Carl Gustaf, 30 Johannes, 30 Carl, 31 Nils, 36 Carl Johan, 40 Johan, 49 Anders August och 69 Anders. Likartade förhållanden förekomma vid ett icke ringa antal andra namn. Inemot 900 bära namnet Carlsson eller Carlsdotter; af de förra heta 11 Carl August, 12 Carl Erik, 12 Johan Fredrik, 15 Anders, 15 Johan August, 20 Johan, 21 Carl Gustaf, 22 Carl, 23 August och 39 Carl Johan. Bland de omkring 1,300 personer, som bära namnet Johansson, Johansen eller Johansdotter, heta 10 Anders Petter, 14 Carl Fredrik, 15 Nils, 17 Gustaf, 18 Carl August, 18 Johan Alfred, 18 Johannes, 19 Anders, 19 Anders Gustaf, 26 Carl, 27 August, 36 Johan August, 46 Johan och 51 Carl Johan. Namnet Larsson eller Larsdotter bäres af omkring 500 personer, namnet Persson af ungefär lika många; inemot 600 heta Svensson, 750 Nilsson, lika många Olsson och 900 Pettersson. Man påminne sig härvid, att dessa alla utgjort föremål för polismyndigheternas åtgärder, och man må väl med skäl häpna öfver de anspråk, som från samhällets sida ställas på dessa myndigheter, så länge som lagstiftningen underlåter att lätta deras arbete ens dermed, att den ålägger samhällets hundratusental att skaffa sig verkliga efternamn.

Men det är ej blott med denna brist vår lagstiftning är behäftad. Den är lika outvecklad, der det gäller att begränsa och regelbinda friheten att antaga familjenamn.

Det är brukligt, att äkta barn antaga sin faders likasom hustru sin mans familjenamn, att frånskild hustru återtager sin faders familjenamn, der hon icke föredrager att behålla den frånskilde mannens, samt möjligen ock att oäkta barn antager sin moders familjenamn; men några lagstadganden härom förefinnas icke.

I kyrkolagen 3: 12 föreskrifves väl, att presten skall uti kyrkoboken anteckna orten och dagen, hvar och när ett barn födt är, såsom ock när det döpt varder, jemväl barnets, dess föräldrars och deras namn, som vittnen till dess döpelse varit hafver, likasom ock i kongl. förordningen angående anmälningar om födda barn den 11 februari 1887 samma bestämmelse förekommer om uppteckning jemväl af »barnets och dess föräldrars namn». Men om med »namn» menas annat än deras dopnamn, utsäges icke; något åläggande för vederbörande att äfven ega och uppgifva familjenamn kan icke vara häri inneslutet. I de kongl. förordningen angående kyrkoböckers förande den 6 augusti 1894 bifogade regler till församlingsboken föreskrifves, att personernas för- och tillnamn skola fullständigt och utan förkortningar utskrifvas; men att härmed icke gifvits

något förständigande i fråga om att verkligen ega ett tillnamn är så mycket tydligare, som det strax derefter heter, att då anmälan om *antagande* eller ändring af tillnamn sker, skall jemte detta det fadersnamn eller tillnamn, personen förut haft, utsättas inom parentes. Och det i reglerna till födelse- och dopboken meddelade förbudet mot namns ändrande gäller blott dopnamn. Namnpligten i vårt land är inskränkt till dopnamnet; med undantag af längre fram anmärkta särskilda fall förekommer begränsning af friheten att ändra eller antaga namn hos oss blott i fråga om dopnamn.

Jag förbiser härvid icke det från 1626 års riddarhusordning alltjemt bibehållna förbudet mot adlig ätts upptagande af annan ätts nummer, *namn* eller vapen; men det rörer blott förhållandet inom riddarhuset. Stadgandet i sjölagen af den 12 juni 1667, hvarigenom vid 20 daler silfvermynts vite copvaerdie sjöman, vare sig högre eller lägre, förbjöds att ombyta sitt namn »antingen hemma i landet eller på utrikes orter», förekommer väl icke i sjölagarne af vare sig den 23 februari 1864 eller den 13 juni 1891, men motsvaras i någon mån af bestämmelsen i kongl. reglementet för sjömanshusen i riket den 4 mars 1870, § 15, deruti föreskrifves, att det namn, hvarunder sjöman först vid sjömanshus inskrifvits, ej sedermera må af honom förändras, utan att anmälan i sådant afseende gjorts hos sjömanshusombudsmannen derstädes, hvilken då åligger att anteckning om namnförändringen så i vederbörandes sjöfartsbok som uti inskrifningsregistret verkställa; dock inneligger häruti hvarken något förbud för namnändring eller någon begränsning af rätten dertill, om än dess utöfning förknippats med viss, antagligen ofta försummad anmälningskyldighet. Annorlunda förhåller det sig deremot med den af »Kongl. Maj:ts Herrar Råd» den 16 oktober 1705 gjorda och den 3 november samma år af kongl. Svea hofrätt för domare inom dess jurisdiktion kungjorda förordning. Deruti förklaras, att af kriminalmål i justitierevisionen erfarits, huruledes de, som med begångne missgerningsmål beträdde varit och därför kommit för rätta att ställas, understått sig att taga sådana namn, hvarmed Hans Kongl. Maj:t och Sveriges framfarne konungar behagat benåda adeliga familjer till att åtskilja den ena från den andra: och, heter det vidare, »ehuruval sådan egenvillighet *ingen* tillätlig vara bör; så är likväl det än otjenligare att en missdådare tillegnar sig ett sådant tillnamn och att det förmedelst hans brott uti en ransakning eller dom infördt blifva skall, hvilket icke allenast vid förhöret och då domen uppläses hos mången som det ähörer ett oförtjent omdöme öfver ett adeligt hus till dess förklening lemna, utan ock de öfver slike missgerningsmål såväl uti underinstantierna som Kongl. Hofrätten hållne pro-

tokoller och fälde domar ofta och i synnerhet uti tillkommande tider detsamma oskyldigt till någon nesa lända kunna, lika såsom en sådan missgerningsman af berörde hus varit hade». Alltså till att förekomma »slikt oskick och missbruk, som en skadlig efterföljd med sig förer», skulle hofrätterna anbefalla vederbörande domstolar noga tillse, »det ingen delinqvent blifver annorledes nämnd än dess eget och faders namn är, och att de, som icke komma att undergå lifsstraffet, förbjudas vidare att bruka något annat, hvilket ett adeligt namn likt vara må, och det vid straff tillgörandes». Här är ett verkligt förbud för ofrälse missdådare, icke blott att bära antaget efternamn, som innehafves af någon adlig släkt eller till och med endast liknar sådant, utan att bära hvarje efternamn, då såsom sådant icke räknades angifvandet af hvilkens son den dömde var.

Ett af konung Carl XI utfärdadt förbud för gemenskapen vid hären och flottan att upptaga adliga slägters efternamn omnämnes af professor E. Tegnér, som för uppgiften åberopar ett meddelande af majoren A. Frendenberg; jag har ej lyckats finna det. Men det återupprepas i kongl. brefvet den 29 april 1752. »Som vi», heter det derstädes, »kommit i erfarenhet, att det missbruk ganska mycket skall förelöpa vid regementena, det åtskillige ibland de gemene derstädes skola icke allenast antaga utan ock tillstädjas bära adeliga slägters namn; och vi i nåder finne sådant vara stridande emot ridderskapet och adelns nådigst förunte rättigheter och tillständiga värdighet, i det sådana för brott ofta blifva med svåra kroppsstraff belagde, som ock att derigenom hvarjehanda oreda och villervalla uti slägterna kan uppkomma; alltså är härmed vår nådige vilje och befallning, att ofrälsemän af ryttare, dragoner, soldater och båtsmän hädanefter icke måge tillåtas att hafva och bruka adeliga slägters namn, hvarför ock, derest något sådant missbruk nu skulle finnas, bör det vid nästa generalmönstring uti rullorna ändras.» Samma föreskrift lemnas än en gång genom kongl. brefvet den 28 juli 1762. Men då tydligen icke mycket härmed vore vunnet för åstadkommande af det önskade syftet, om alla andra än missdådare och gemene man vid här och flotta skulle vara oförhindrade att använda adliga slägters namn, ingick riddarhusdirektionen den 29 maj 1767, i enlighet med adelns vid förutgångna riksdagen »yttrade åstundan», med hemställan till regeringen, det, »enligt adeliga diplomernas tydliga innehåll samt förr utgångne kongl. förordningar, Kongl. Maj:t täcktes ånyo genom allmänt påbud i nåder förordna, det ingen ofrälse man, hvarken af civil- eller militärståndet, må vid anseeligt vite bära och bruka något af de tillnamn, som både de än subsisterande och utdödde adelige familjerne, enligt matrikelns innehåll, ensamme af kongl. nåd äro berättigade att nyttja och bruka.» Genom

kongl. brefvet till riddarhusdirektionen den 14 juli 1767 meddelades härå det svar, att Kongl. Maj:t i nåder velat *här till samtycka*.

Dermed borde ju saken hvad angår de adliga familjernas uteslutande rätt till sina släktnamn hafva varit fullkomligt afgjord. Men den var det icke och kunde icke vara det. Redan då hade nemligen ett stort antal ofrälse vid sitt inregistrerande på riddarhuset vare sig bibehållit förut egande efternamn af fullkomligt borgerlig klang eller antagit nya, hvilka i intet afseende afstucko från den stora mängdens; bland dylika adliga släktnamn förekommo Andersson, Carlsson, Abrahamsson, Apelblad, Appelberg, Appelman, Appelroth, Bergstedt, Bergengren, Blom, Blomström, Bohl, Bohm, Borg, Brandt, Broman m. fl. — och hvarken kunde man fordra att, för det en adlad behöll sitt dittills burna efternamn, alla de af samma släkt, som icke adlats, skulle därför aflägga det, ej heller att denna påföljd skulle drabba alla med honom oskylda, hvilkas namn han vid sitt adlande skulle finna för godt att anlägga, utan att desse derifrån kunde på något sätt hindra honom. Det kongl. beslutet torde heller icke hafva alldeles förbisett svårigheten med att åt samtycket förskaffa någon kraft och verkan; ty så vidt jag funnit, har aldrig det utlovade »allmänna påbudet» kommit till stånd, ej heller det »ansenliga vitet» faststälts. Vid sådant förhållande måste 1767 års kongl. bref vara att anse såsom ifrån sin tillkomst fullkomligt kraftlöst och ur stånd att skänka verkställighet åt den grundsats, hvars riktighet det godkänt.

Att de kongl. besluten af 1752 och 1762, ehuru, så vidt jag vet, aldrig upphädda, lika litet kunnat någonsin vinna fullständig tillämpning, förstås af den förut påpekade omöjligheten att uppdraga bestämd gräns mellan alla frälse och alla ofrälse slägters namn. Numera iakttagas dock sagde föreskrifter icke ens i de fall, der deras åtlydnad vore synnerligen lätt. I tienstgöringsreglementet för armén af 1889, kap. V, § 9, mom. 7 är föreskrifvet, att »i rullor öfver personal få en gång införda namn ej ändras, så vida icke vederbörande erhållit behörigt tillstånd till namnförändringen». Dylikt tillstånd meddelas, på ansökan, åt officerare och civilmilitära personer af motsvarande rang af Konungen; åt underofficerare och civilmilitära personer af underofficers rang af fördelningschefen samt åt manskap af regementschefen. Här finnes således verkligen en pröfning af namnändring föreskrifven. Icke för ty läser man dock t. ex. i Post- och Inrikes Tidningar den 4 december 1895 ett tillkännagifvande om sju af gardister vid 2:dra kompaniet af kongl. Svea lifgarde ändrade namn, der gardisten Niklasson kallar sig *Edhelstam*, gardisten Jönsson kallar sig *Stråhle* och gardisten Karlsson väljer det i Sveriges litteraturhistoria så glänsande namnet *Stjernhielm*. Att det i de bada förstnämnda namnen

instuckna stumma h icke i någon mån förekommer usurperandet af de adliga familjerna Edelstams och Stråles namn är sjelfklart. Det intygar tillräckligt, att den pröfvande myndigheten icke vare sig känner de förberörda kongl. brefven eller tillerkänner dem fortfarande giltighet.

Lika litet synas domstolarne i landet såsom ännu gällande uppfatta 1705 års förbud mot att missdådare få tillegna sig eller benämnas med adliga namn, ehuru sagda förbud ej heller torde vara upphäfdt. Antagligen har ifrågavarande »oskick och missbruk» aldrig varit öfvadt i så stor utsträckning som just nu. Ej sällan torde de, som af en eller annan anledning genomse förteckningar eller rullor öfver häktade eller dömda förbrytare eller lösdrifvare, hafva funnit anledning att med någon undran dröja vid der förekommande adliga familjenamn; man ledes med eller mot sin vilja till den slutsatsen, att den svenska adeln måste hafva råkat i ett betänkligt förfall, och sannar dermed ock det ofvan anförda uttalandet i 1705 års kongl. bref. Men en närmare undersökning af förhållandet visar, att blott en ringa del — icke tio procent — af de adliga namnen verkligen ock bäras af riddarhusmedlemmar. De öfrigas bärare tillhöra ej de slægter, hvilkas namn de använda, utan hafva blott usurperat dem. Samma förhållande eger ock rum med en mängd af de särskilda slägtnamn, hvilka mera bekanta ofrälse slægter bära. Här om någonstädes råder obegränsad socialism.

Nedanstående förteckningar torde bäst belysa förhållandet. De äro hemtade ur polisregistren för åren 1878—94, men de äro icke fullständiga, då nemligen åtskilliga adliga slägtnamn, såsom t. ex. Andersson, Carlsson, Ericson, Hermanson, tydligtvis icke härvid kunnat tagas i betraktande och derjemte en hel del andra genom sin borgerliga pregel icke lätteligen kunna skiljas från den ofrälse namntypen. Vidare har jag underlåtit att ur sagda register anteckna mer än *en* innehafvare af namnet, ehuru detta samtidigt kunnat bäras af flere andra med hänsyn till härstamningen dertill lika oberättigade.

Då för mitt syfte är af ingen vigt att uppvisa, huru många af ifrågavarande personer med rätta bära sitt adliga slägtnamn, har jag lemnat dem ur räkningen. Alla de som här nedan upptagits äro sådana, som bära eller burit namnet utan att, så vidt jag kunnat utröna, tillhöra den likbenämnda adliga slægten. Skiljaktig stafning, som ej påverkar ljud eller uttal, har jag måst lemna derhän. Efter vederbörandes namn antecknar jag deras yrke och den gerning, derför de häktats, varnats, åtalats eller dömts.

Aminoff, arbetskarl, lösdrifveri.

Ankarkrona, timmerman, lösdrifveri.

Bennet, f. artillerist, tjufnad.

Bennich, arbetare, tjufnad.
 Bergengren, » » .
 Bergenstråle, f. handelsbiträde, lösdrifveri.
 Bjelke, lumpsamlare, förfalskning.
 Björnberg, dräng, inbrottsstöld.
 Blomstedt, »yngling», våld.
 Boy, skomakare, inbrottsstöld.
 Boye, f. sjöman, lösdrifveri.
 Braun, arbetare, misshandel.
 Breitholtz, måleriarbetare, tjufnad.
 Brinkman, arbetare, » .
 Bruse (Bruce), gardist, lösdrifveri.
 Brändström, skomakare, mordbrand.
 Cederström, cigarrarbetare, lösdrifveri.
 Creutz eller Kreutz, ogift qvinna, lösdrifveri.
 De Geer, bettlare, lösdrifveri.
 Drake, » » .
 Drakenberg, dräng, mordbrand.
 Dücker, fotografibitråde, tjufnad.
 Edelfelt, skrädderiarbetare, tjufnad.
 Ehrenstråhle, fabriksarbetare, » .
 Ekenstam, karuselldräng, » .
 Elgenstjerna, dräng, » .
 Flach, kypare, » .
 Fock, brädgårdsarbetare, dråp.
 Freese, arbetare, lösdrifveri.
 Fröhlich, » » .
 Grönhagen, artillerist, inbrottsstöld.
 Gyllenberg, »yngling», » .
 Gyllenflycht, sotare, tjufnad.
 Gyllenhammar, kypare, » .
 Gyllenram, f. sjöman, » .
 Gyllenstolpe, skoarbetare, förfalskning.
 Hallenberg, målaregesäll, lösdrifveri.
 Hedenstierna, dräng, tjufnad.
 Hermelin, arbetskarl, fylleri.
 Holst, arbetare, tjufnad.
 Horn, »yngling», » .
 Hård, dräng, » .
 Kagg, arbetare, » .

Knorring, arbetskarl, tjufnad.
 Kræmer, målarlärning, » .
 Kruse (Kruuse), snickeriarbetare, lösdrifveri.
 Krusenstierna, von, musiker, fylleri.
 Kunckel, arbetare, tjufnad.
 Köhler, piga, » .
 Lagerberg, artillerist, » .
 Lagerborg, gesäll, lösdrifveri.
 Lagercrantz, urmakare, utprångling af falskt mynt.
 Lagerfeldt, smed, lösdrifveri.
 Lagergren, klädesväfvare, tjufnad.
 Lefrén, arbetare, tjufnad.
 Liljecrantz, arbetare, lösdrifveri.
 Liljenstolpe, cigarrarbetare, » .
 Linné, arbetare » .
 Malmborg, måleriarbetare, tjufnad.
 Mannerheim, arbetare, inbrottsstöld.
 Mentzer, kopparslagarelärning, » .
 Morman, f. sjöman, lösdrifveri.
 Munk, f. soldat, tjufnad.
 Möllersvärd, jernarbetare, lösdrifveri.
 Nieroth, betlare, bedrägeri.
 Nordenfelt, skradderiarbetare, tjufnad.
 Oxenstjerna, betlare, lösdrifveri.
 Palmqvist, mureriarbetare, misshandel.
 Pauli, smedsarbetare, lösdrifveri.
 Pfeiff, ogift qvinna, » .
 Prytz, f. soldat, tjufnad.
 Pålman, betlare, misshandel.
 Rabenius, smedsarbetare, tjufnad.
 Renstjerna, piga, barnamord.
 Rosenblad, pontonier, lösdrifveri.
 Rosencrantz, tunnbindare, » .
 Rosenqvist, dräng, fickstöld.
 Rosenstein, polsk jude, mordbrand.
 Ryning, ogift qvinna, tjufnad.
 Schedvin, arbetskarl, » .
 Scheele, ogift qvinna, lösdrifveri.
 Segerström, snickeriarbetare, tjufnad.
 Seth, arbetare, lösdrifveri.

Silversparre, arbetare, tjufnad.
 Sparre, metallarbetare, » .
 Stenfelt, skoarbetare, » .
 Stedt, arbetare, lösdrifveri.
 Stjernfelt (Stjernefelt), hamnpolis, tjufnad.
 Stjernstedt, skoarbetare, tjufnad.
 Stråle, måleriarbetare, förfalskning.
 Sture, stenhuggare, tjufnad.
 Stålhandske, torpare, tjufnad, bedrägeri.
 Sylvander, arbetskarl, tjufnad, mordbrand.
 Tibell, plåtslagare, lösdrifveri.
 Tigerhjälm, qvacksalvare, lösdrifveri.
 Toll, f. grenadier, tjufnad.
 Trolle, betlare, » .
 Törne, skoarbetare, lösdrifveri.
 Törneblad, poliskonstapel, förfalskning.
 Uggla, handelsbiträde, » .
 Uhr, fältjägare, tjufnad.
 Westerstrand, bagare, bedrägeri.
 Wingård, ogift qvinna, lösdrifveri.

Men det återstår ännu något att bemärka. Ty friheten att antaga namn inskränker sig icke till att antaga namn *en* gång; ingenting hindrar, att man allt fortfarande begagnar sig af denna sin rätt. Man gör det desto hellre, om man fläckt det först burna, det först antagna; och följden af ifrågavarande frihetsutöfning är i ögonen fallande, då man granskar polisregistren, domstolarnes brottmålsprotokoll eller fängelsernas fångerrullor. Se här några af der förekommande namnrader:

Anders Jacob Olsson Falkman Rosendal;
 Johan Petter Gustafsson Appel Nyqvist Asklöf;
 Carl Petter Josefsson Lassfolk Nyqvist Fock;
 Magnus John Emil Carl Fromholdt Johansson Holmér Ljungbäck;
 Carl August Udænius Udd Unander;
 Gustaf Aron Ampeton Wurtwik Lundberg;
 Ernst Rudolf Valdemar Jakobsson Magnus Bugslaff;
 o. s. v.

Gränsen för denna frihet att byta namn är nog vid för att icke kunna då och då åstadkomma verkliga oeffterrättligheter. En Sigurd Johansson antager namnet C. O. Thonning, men kallar sig äfven Rosén, Lenning eller Karlqvist; en Otto Johansson benämner sig Ferdinand Emanuel Winger; en Lars Fredrik Rylander förklarar vid en ransäkning att han heter Carl

Johan Lindberg, och sedan han i följd häraf dömts att fortsätta ett denne Lindberg ådömdt lifstidsstraffarbete, måste han oafslåtliga tecknas med båda namnen, ehuru han sedermera påstår det förra af dem vara det enda rigtiga och det senare vidkändt endast för att undkomma straff för hvad han under namnet Rylander felat. En G. E. Carlsson annonserar i Post- och Inrikes Tidningar under december månad 1895, att han, som tänker resa utrikes, numera kallar sig *Karl Graf de Cahier*, hvilket bland tyskar lätt torde tillföra honom grefvetitel. Och obekant lär ej vara, hurusom ej sällan kända och aktade familjenamn anläggas för att bereda innehafvaren ett förtroende med deraf följande förmåner, hvilka icke annars skulle kommit honom till del, utan att dock företaget därför kan anses falla under strafflagen. Rätten att taga hvilkens namn man vill är ju obestriddlig; är man blott någorlunda försigtig, kan man med sagda rätt reda sig ganska bra utan att komma i delo med rättvisan. Betecknande i detta afseende är det fall, som sistlidne höst af tidningspressen omtalades. En sängerska, som ernade gifva konsert i en af våra största landsortsstäder, uppträdde derstädes under ett »konstnärnamn», som tillhörde en mera bemärkt kollega. Denna uppehöll sig emellertid vid samma tid i en icke långt derifrån belägen stad, hvadan försöket att »annektera hennes namn och rykte» helt hastigt kunde förekommas. Sagda försök betecknades af tidningarna såsom »oblygt»; man underlät att brännmärka det såsom olagligt, sannolikt därför att man ej visste, huruvida det verkligen så var.

Rent af instinktivt tyckes dock allmänheten uppfatta antagande eller utbytande af namn såsom en allt för vigtig åtgärd för att icke böra vara förbunden med *någon* laga form. Härifrån torde vara att härleda den rätt allmänt praktiserade vanan att i Post- och Inrikes Tidningar tillkännagifva dylika namnbyten; man anser sig dermed hafva beredt dem någon större laglighet, än om man blott i någon »vanlig», om än vida mer spridd, tidning kungjorde dem. Men dessa tillkännagifvanden vitsorda ganska ofta, huru obetänkt vederbörande begagna sin ifrågavarande rätt. I Posttidningen för den 6 sistlidne december meddelar t. ex. en Månsson, att han hädanefter kallar sig Magnusson, en Gustafsson att han nu benämner sig Jons-son, en Lång att han kallar sig Arvidsson, en Ringbom att han tagit namnet Hansson. En D. E. Gustafsson Nyström meddelar, att han hädanefter kallar sig Forsberg. En Carl Fredrik Augustsson meddelar i samma tidning den 19 sistlidne december, att han dagen förut »utbytt namnet Augustsson mot tillnamnet *Andersson*». Studiet af dessa och andra kungöranden lemna icke mycket hopp öfrigt, att man på det fria namnbytets väg skall hinna till den ståndpunkt, som för både allmänt och enskildt intresse måste synas önskvärd. Det är icke för tidigt att söka äfven å

detta område bringa ordning och reda till stånd. Och vill man verkligen tänka sig en allmän ålderdomsförsäkring lagstadgad inom vårt land, torde såsom en oundviklig förutsättning därför vara att fatta ordnandet af våra namnförhållanden så, att lagligen stadgas dels om skyldighet att ega verkligt efternamn, dels ock om viss ordning, i hvilken tillstånd att antaga eller utbyta sådant namn bör sökas. I hvad fall som helst torde ock böra beredas utväg för dem, som innehafva bestämdt slägtnamn, att värna sitt intresse i att icke detta obehörigen tillgripes. Ty hvarken för dessa släkter eller för det allmänna kan det vara likgiltigt, om genom en äfven utan alla lagstadganden fortgående namnbildning fullt bestämda familjenamn hänsynslöst varda prisgifna åt hvem som helst, som af ena eller andra anledningen kan vilja tillägna sig dem. Äfven i vårt land vet man lyckligtvis att sätta värde på »ett aktadt namn»; någon möjlighet bör väl då ock här beredas bärare af sådana vare sig ärfda eller förvärfda namn att, i sitt sträfvande för dess bibehållande vid sådant värde, ej paralyseras af främmande, hvilka utan känsla för familjens traditioner eller namnets förpligtelser anlägga och måhända rätt snart besudla det. Fall torde understundom inträffa, der visst familjenamn antages blott för att *kränka* dess verkliga egare; i andra fall tages det blott »på höft» — men någon särskild afsigt att hedra det torde under dylika förhållanden knappast förefinnas. Det kan ej vara likgiltigt, om ett lands lagstiftning lemnar detta viktiga område utan rättsskydd. Äfven hos oss torde en »individualrätt» af ofvan antydd omfattning böra både erkännas och fastställas.

Betänkligheter kunna möjligen göra sig gällande i fråga om familjenamnspflicht i ett land, der en talrik klass af mindre jordegare i så hög grad som hos oss försummat att anlägga sådana. Men då denna klass i landets nordligare landskap *redan* brutit med denna sed, och i allt fall vår landtbefolknings ökade bildning samt stegrade betydelse i både socialt och politiskt hänseende måste kräfva dess inordnande under samma regler, som redan länge gjort sig gällande bland öfriga kulturfolk, kan jag icke tillmäta dessa betänkligheter något synnerligt afseende.»

Jemte hvad jag sålunda i min motion vid 1896 års riksdag anført, tillåter jag mig ock från öfverläggningen i Första Kammaren återupprepa min då gjorda erinran om den anmärkning, hvilken justitieråden *Örbom* och *Olivecrona* vid Högsta Domstolens granskning af lagförslaget rörande handelsregister, firma och procura rigtade mot den svenska lagstiftningen för dess betänkliga brist på bestämmelser angående namnförändringar, då dessa ej sortera under 22 kap. 1, 7 och 8 §§ strafflagen eller 12 och 13 §§ varumärkeslagen. Anmärkningen gälde det orimliga ehuru alldeles oför-

nekliga förhållandet, att, i brist på lag rörande namnförändringar, en person, som vill i sin affärsrörelse begagna en annans namn för att dermed draga till sig kunder eller stärka sin kredit, är, firmalagens bestämmelser till trots, lagligen oförhindrad att göra det, om han blott sjelf antager sagda namn, därför intet laga hinder här i landet förefinnes. De båda ofvannämnda justitieråden hemstälde därför, att nödiga lagstiftningsåtgärder i oförmälda hänseende måtte vidtagas innan eller samtidigt med utfärdandet af ny firmalag. Sådan utfärdades den 13 juli 1887; men annu hafva åtgärderna i det önskade syftet icke vidtagits.

* * *

Till hvad jag i frågan vid dess första framläggande anfört, torde icke mycket behöfva tilläggas. Dock bör nämnas, att genom 12 § af den nya borgerliga lagboken för Tyska riket privaträttsligt skydd beredts personnamnet; och har derjemte i Norge genom tvenne domar af Högste Ret fastslagits, att sådant skydd jemväl derstädes erkännes såsom rättsgiltigt, om än namnlagstiftningen der såsom här annu lemna mycket öfrigt att önska.

Då behofvet af ett individernas särskiljande genom antagna efternamn i allt högre grad gör sig gällande, men det öfvervägande största antalet af de efternamn, som antagas, redan bäres af andra, hvadan den oreda, som genom antagandet af sådana namn borde förekommas, blott allt mera ökas; och då derjemte icke kan betviflas, det ju icke förr eller senare en lagstiftning i detta stycke *måste* bringas till stånd, tillåter jag mig åter föreslå,

att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för åstadkommande af en tillfredsställande rättsordning i fråga om slägt- eller efternamn och för Riksdagen framlägga förslag till de bestämmelser, som för ändamålet vinnande äro nödiga.

Stockholm den 21 januari 1898.

Sigfrid Wieselgren.